

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԴԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՆԴԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ամբողջ 33րդ տարեշրջանի (1917 օգոստոս-1918 յունիս) բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԻԿ: Ամսական բաժնորդագրին է 2 ֆրանգ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. և Նամակ կամ դրամ զրկելու համար 1 ֆրանգ:

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԳՏԱՐԻ

ԹԻԻ 11

1918 ՄԱՅԻՍ 8 ԴՆ.
(2. Տ. 1918 Ապրիլ 25)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, հաստատելով և կամ մատար միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կը դրուեն հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարծէ. 1 զրկագիրը 2 սանդիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17

ՓԱՐԻՅԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ

Պատկերագրութիւն
1918

Երբ տեսաւ Փարիզահայ Տարեցոյցը որին ամէնքն ալ անհամբեր կ'ապաւելին եւ որ 1917ի Տարեցոյցէն շատ աւելի ընդարձակ եւ շքեղ կերպով հրատարակուած է այս տարի: Կը բաղկանայ 19 հարկերով: Եւ մէկը երկարութեամբ եւ 10 հարկերով: Եւ մէկը լայնութեամբ 160 երեսներէ որոնց վերջին 8 երեսները միայն կը պարունակեն 1918 թուականի Օրացոյցը. մնացած մասը նուիրուած է Հայութեան վերաբերեալ հայերէն եւ ֆրանսերէն յօդուածներին որոնք գրուած են Հայ եւ Ֆրանսացի ծանօթ գրիչներէ. այնպէս որ այս գիրքը գնողը ոչ միայն ներկայ տարիի ՕՐԱՅԻՆՑՑ մը ունեցած պիտի լինի, այլ եւ գիրք մը որ ամէն տարի եւ ամէն ժամանակ պէտք է կարգաւ եւ որը կրնայ նուիրել նաեւ իր ֆրանսացի բարեկամներին, փոքրիշատէ ճանչցնելու համար Հայութիւնը: Զարգարուած է նաեւ 100ի չափ պատկերներով եւ նկարներով որոնցմէ ոմանք կը ներկայացնեն թիւրքերի բռնակոտորածներն ու խռովութիւնները, Հայերի ինքնապաշտպանութեան խումբերը եւ այլն:

Չնայելով տպագրական նիւթերի պակասեցման տարօրինակ թանկութեան եւ հրատարակչական գործի մեծ դժուարութիւններին, հրատարակիչը, Տիար Կ. Օ. Ներսէսեան (որի հասցէն է 272, Rue St. Jacques - Paris), համեմատապէս օժտման գին մը նշանակած է. Փարիզի մէջ իրմէ ստացողներին համար՝ Ա. կարգինը 3 ֆր., Բ. կարգինը 4 ֆր. եւ Գ. կարգինը 7 ֆրանգ. ամէնքն ալ միեւնոյն պարունակութեամբ եւ միեւնոյն ծեւով. միայն թուով են որ աւելի թանկագին տեսակէն են:

Հրատարակիչը որոշած է իր այս աշխատութեան արդիւնքէն կարելոք մաս մը յատկացնել Միջազգային մէջ տառապող մեր հայրենակիցներին:

Արձեւեղի գրասենեկին մէջ եւս ծախու կը գտնուին Ա. եւ Բ. տեսակները, որոնց Ա. տեսակը Մարտի մէջ գնելու գողներին կը վաճառուի 3 ֆր. եւ 25 սանդիմի, իսկ Մարտի 15-էն դուրս զրկուելով 3 ֆր. եւ 50 սանդիմի. Բ. տեսակը Մարտի 15-էն մէջ 4 ֆր. եւ 25 սանդիմի, իսկ Մարտի 15-էն դուրս զրկուելով 4 ֆր. եւ 50 սանդիմի:

Ա. տարիի (1917 թուականի) Տարեցոյցներէն մէկ քանի օրինակ մ'առաջած կան տակաւին մեզ մօտ. ներկայ 1918 թուականի Տարեցոյցը մեզմէ գնելու փութացողներին կրնանք տալ 1917ի Տարեցոյցն ալ 1 1/2 ֆր. զեղչուած գնով եւս կը փափաքին այն ալ ունենալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գանգաւոր. — Թիւրքահայաստան եւ Կովկաս. — Լ. Շանթ Փարիզի մէջ. — Առաջնորդների ակտիւն. — Մ. Չերազ Մարտի 15-ին. — Ա. Չապանեանի բանախօսութիւնը. — Նամակ Ալեքիսի (Օրան) — «Փարսի» ժողովուրդը. — Տեղական. — Ռուսիա. — Անգլիացիները Միջազգային մէջ. — Անգլիացիները Պաղեստինի մէջ. — Պատերազմական լուրեր. — Ծանուցումներ:

ԳԱՆԴԱՏՆԵՐ

Երկար է գանգաւորութեան անվերջանալի կծիկը:

Ոմանք կը գանգաւորութեան անվերջանալի կան Հայեր արտասահմանի մէջ, նոյն իսկ մեր քթի տակ. որոնք չեն քաշուիր թիւրքերէ. բայց հետ քարեկամութիւն ընելէ՝ և զուարճանալէ. ուրիշներ կ'երկրորդեն թէ շատ Հայեր իրենց մայրենի լեզուն գիտնալով հանդերձ կը նախընտրեն մեր թշնամիներու լեզունով արտայայտուելու իրար հետ, կամ անոնց կեղտոտ բառարանէն իրենց բառաթմբերքը հարստացնելու. ուրիշներ ալ կը յաւելուն թէ շատ Հայեր այս քանով չգոհանալով, կուրա. նաեւ նոյն իսկ իրենց ազգութիւնը և մեր դահիճներու կարծիքը չապիկը հազնելու կը ձգտին, օտարներու առջեւ իսկ. Եւ նման հազար ու մի գանգաւորութեան վերջակէտը կարելի է գնել սա իրողութեամբ որ Հայ երիտասարդներ ազատ ոտառներու մէջ անբարոյականութիւնը գարշտ թեան գողաթիւն հասցոյցած են, արհաւիրահարով արժանիքի, պատուի, ինքնազիտակցութեան և վերջապէս ամբի ամէն փոքր զգացում:

Կը գանգաւորութեան մասնաւորապէս որ այս մասին հարկ եղած հակապայքարը այնքան ուժով չ'ազդուիր:

Ի՞նչ պատասխանել:

Միթէ՞ չ'աւան է քարոզել թէ ապրելու համար պէտք է ուտել, կամ թէ ծովուն բացը ոտքով չէ կարելի քաշել: Այնքան պարզ ճշմարտութիւններ են ասոնք:

Մեզ կը թուի թէ նոյնքան պարզ

են բոլոր այն գանգաւոր առարկաները որոնք մեզ այժմ կ'ստորնացնեն հայկական մակարդակէն շատ վար:

Միթէ՞ Հայ զգացողութիւնը իր էութեամբ բաւական չէ մեզ համար զելու որ անտարբերութիւն է ամենափոքր յարգանք մ'իսկ ընծայել մեր դարաւոր ստիւններու լեզունը գործածութեան քանի որ անպէտ իր մը կարելի է գործածել միմիայն սիրոյ և համակրութեան զգացումով:

Միթէ՞ գաւաճանութիւն չէ, երկրին մէջ մարմնապէս յախճախուելէ յետոյ, օտարութեան մէջ բարոյապէս մեռնել փճանալ կամաւոր, լոկ սին ու խորտակ հաճոյքներու գերի:

Երբ մարդիկ չուզեն հասկնալ այս քան պարզ ու մեկին ճշմարտութիւններ, ի՞նչ արժէք կ'ունենայ արդարութեան ձայնը: Նմաններու երեսին կարելի է միայն աղաղակել բարձրաձայն թէ իրենք անասուններէն ալ ստոր են, անզգայ, մարդկային իրողութիւններ միայն. թէ և այս ալ անօգուտ է այդպիսիներուն համար որովհետեւ արդէն եթէ ամօթի զգացումը ունենային, չպիտի ընէին այն ամէնը որ իրենք պարծանքով, փախալով կը ցուցադրեն և սրտնայտաբանութիւնը սակայն այնքան պարզ է:

Ի՞նչ դարձան կուզէք որ մասնաշնչի այս վերքերուն համար որոնք բարոյական են և չեն չօշտփուիր. ամենաճարտար հոգեբան բժիշկն անգամ պիտի ստիպուէր իր ձեռքեր լուալ և մէկ կողմ քաշուիլ, յայտաբարելով որ այդ մարդակերպ կենդանիներ, վիժուկներ են միայն և անհնար է ասոնց խօսք հասկցնել մարդկային լեզուով:

Ի՞նչ կը մնայ մեզ ըսել, երբ մեր արնաքամ հայրենիքը իր լեռները զղրող սարսափի աղաղակներով հանդերձ չկրնար պարկեշտութեան, պարտաճանաչութեան ճամբուն մէջ լերել այս մարդեղանները. նոր պիտի ստիպուին թէ բացառիկ դերը կան զոհողութիւններ, ինքնամոքիւմ և եռանդ հարկաւոր են մեր փշուր

փշուր եղած ազգի վերականգման համար մինչ այդ վերականգման բնականօրէն ծառայելու կոչում առաջաները կը փոտին, կը քաղքայուն իրենք իսկ:

Թող ապրին միայն այն փոքր ու մաքուր հոգիները որոնք չեն ընտրած փոտութեան ճամբան. և թող լաւ գիտնան որ այդ ընտրուած փոքրամասնութեան շնորհիւ էր որ ապրեցաւ այս ազգը ու պիտի ապրի միշտ:

Նոր փոթիկներ կը պայթին մեր հայրենիքի զլիւնն ու մենք պետ ստիպուած ենք ներքին ազնայնութեամբ վրայ անդրադառնալ. այս միայն մեր սղբայի խեղճութիւնը ցոյց կուտայ:

Ամէն գանգաւորութեան ինքն իր վրայ անդրադառնալ և անաչառ դատէ ու վճռէ իր գիրքը. այն ատեն կ'ստուարանայ ընտրուածներու բանակը որոնք այժմ միայն կրնայ փրկել մեզ և մեր հայրենիքը:

Թ. ԵՂԻՇԷ

ԹԻԻՐՔԱՅԻՆ ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍ

Ժընէվի «Աման տը Բրէս Սըմէ» Նիէնը ապրիլ 29ին հրատարակած է հետեւեալը:

«Բայրազակի Մեծ Դանձնաժողովի ապրիլ 23ի նստին մէջ՝ պատեւաբարեց որպէս թէ կովկասի ճակատին վրայ թիւրք դաշնակիցները կը ստանային միայն այն երկրամասերը որոնք իրաւաւորութեան դաշնագրով իրենց տրուած են:

Այդ յայտարարութիւնը անճիշդ է և զիտումաւոր. իրականութիւնը այս է որ Գերմաններն ու իրենց դաշնակիցները բնաւ նշանակութիւն չեն տար Պրէսդ—Լիգոփս ստորաբաժնուած դաշնադիրներին: Այդ դաշնագիրներով իրենց կը թողուէին միայն Արտասանի, Կարսի և Բուքարէսի նահանգները մասնաւորապէս արդէն վերաստան և զբաւած են Օլտուկէզը որ 1878ի սահմանադրութեն շատ անգին կը գտնուի:

իրենց զիտաւորութիւնն է գրաւել ամբողջ կովկասը և արդէն գերման լրագիրներին մէջ կերևի շատ որոշ կերպով ձգտում մը՝ այդ գրաւումը ինչպէս և Հայերին հանդէպ թիւրք կառավարութեան բարբաւորաւորութեան արդարացնող պատուական փնտռելու:

Արդարեւ, գերման լրագիրները — «Վորթսքրաֆտ»-ն ալ միտաւորութիւն քական երկար հաղորդադրութիւններ կը հրատարակեն, զեկուցանող որ իբր թէ Հայերն իսլամներին կոտորել են Երեսն քաղաքին և անոր շրջակայներին մէջ: Հայերի մի քանի միջավայրերի մէջ կը խորհին որ այդ հրատարակութիւնները պէտք է մեկնել այս իմաստով թէ գերման կառավարութիւնը իր հաւանութիւն տաւած է նոր կոտորածներին կամ գոնէ կոպէ որ այդ սպառնալիքի տակ կովկասի Հայերը առանց անձնապաշտպանութեան լանձնուին թիւրքերի ձեռքը:

Լ. ՇԱՆԹՓՈՒՆԻ ՄԷՋ

Ծանօթ գրադէտ և թատերագիր Տ. Լեոն Շանթօ որ կովկաս կը գրաւում էր, երկար ճամբորդութենէ մը վերջ հասած է փարիզ, անկէ Սիւս անցնելու համար:

Փարիզի միջկուսակցական մարմինը օգտուելով այս առթիւն, զայն հրաւիրած էր բանախօսութեան մը որ տեղի ունեցաւ ապրիլ 14ի կիրակի օր Salle d'Encouragementի մէջ: Տ. Լ. Շանթօ երեք ժամի շափիտած է ուսական Յեղափոխութեան իրադարձութիւններին և հասարակական կոյտութեան վրայ, յուսադրելով ժողովուրդը որ դաշնակիցներին յաղթանակով կերակոնանան Հայերի ցանկութիւններն ալ:

Ժողովին նախագահած է Տ. Մ. Վարանդեան որ մէկ քանի ոգեւորիչ խօսքերով փակած է ժողովը:

ԱՆԴՆԵԱՆԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կակնկալուէր որ Ալգային Միութեան կազմուելով վերջ գտնէին հասանքային այն բոլոր ունայնաբան վէճերն ու պայքարները, որոնք տարիներու ընթացքին, տեսակ մը քրոնիկ հիւանդութիւն դարձած էին ամերիկահայ գաղութային կեանքին մէջ: Դժբաղդաբար, այսօր իրերու դրութիւնը այնպիսի պատկեր մը կը ներկայացնէ որ ամբողջապէս համապատասխան չէ մեր ցանկութեան և ակնկալած արդիւնքին: Վերջերս սկսած է ծայր տալ քննադատական, կամ լաւ է ըսել խճճական, ձախուեր արշաւանք մը՝ Ալգային Միութեան հանդէպ: Չէ՞ որ իրենք նախապէս գիտէին Միութեան որդեգրելիք նպատակները, որոնց հի-

մերուն վրայ փոխադարձ համաձայնութեամբ եւ հասկացողութեամբ կառուցւելու էր: Միութեան շէնքը, երկար կանգ չառնենք սակայն այս երկայնիկ առջև և դառնանք Ալգային Միութեան գործունէութեան:

Վերջերս ոտնոյտած ճգնաժամային կոյտութեան պատճառով, կաթողիկոսէն և Ալգային Պատուիրակութենէն եկած պահանջներուն վրայ՝ Ալգային Միութիւնը որոշած է մէկ միջոցառում: Երբ հանգանակել Այդ մէկ միջոցառումը պիտի գոյնանայ, Այդ պատճառով նշանակութիւն ունեցող հարցին ամերիկահայ գաղութը պէտք է պատասխանէ զրականապէս: Արդար ըլլալու համար պարտաւոր ենք խոստովանել, որ այս տարագիր զանգուածը միշտ ալ առատաձեռն գտնուած է ազգային կտրիքներուն հանդէպ:

Մի՞ գործարանային մահաբոյր առատապիտակ, իր արիւն քրտինքի արդիւնքէն սիրալոյս տալիս հանձն է իրիզար Չէյթմանին, ըմբոստ Սասունին, ցարական սրատարաւոր բանակներուն մէջ, առնուելով իր գաղափարի մարտիրոսներուն, Հայաստանի արիւնտ թործունէներուն վրայ ապօրոգէն մարտնչող կոտի եղբայրներուն և կովկաս ապստամբած ու քաղցէն գալարուող իր ցեղի թըշուառ բնկորներուն:

Ամէն անգամ որ բազմաշարժար հայրենիքի հեծեծանքը հասեր է իր տարագրի տրտում սրտին, ան իսկոյն շտապել է դէպի զոհարարութեան աստիճանի պատնէշը: Դեռ երէկ՝ երբ Հայաստան իր մոխրացած աւերակներուն մէջէն վրէժի ահագնադուրդ կոչը կորոտար, ամերիկահայ երիտասարդութիւնը հաղորդելով սրտաւ դէպի արիւնի կրկնութիւն... Եւ մենք հիմնուած այս դեղինգիլ զոհարարական փաստներուն վրայ, այն հաստատ յոյսն ունինք որ ան այս անգամ աւելի սրտաբաւ լինի և առատաձեռն կերպով պիտի բերէ իր նուէրը, վստահութեամբ հայրենիքի նուիրական խորանին առջև...:

Եթէ նոյնիսկ միայն աշխատաւոր զատակարգին տրտած նուէրներով ամբողջանայ առաջադրուած մէկ միջոցին գումարը, ըսել չէ թէ՛ այդ գումարով կարելի պիտի ըլլայ բաւարարութիւն տալ մեր ազգային այն հակա կարիքին, որ իր հրէշային բերանը բացած կծկումներով կը յորանջէ:

Այսօր կովկասը անօրինակ հըրդեհով բռնկած է, որուն մէջ մեր գոյութիւնը պիտի մոխրանայ, եթէ մենք ազգովին, միահամուռ ջանքերով չի կասեցնենք այդ հրդեհին բոցերը: Հեռագրական լուրերը երէկ հաղորդեցին թէ «Հայերը վերագրուած են կարինը» (1)

Մեր քաջակորով մարտիկները դժուար դահիճներուն դէմ յանդիման կը ճակատին հայրենիքի աւել:

(1) Յետագայ լուրերը գործողապէս չեն հաստատել այս հեռագրաւորը:

ԽՄԲ.

բաղնիքներուն վրայ ու այս անգամ ցարական նենգամիտ հրամանները չի պիտի կաշկանդեն մեր վրիժապապակ կռուողներուն հուժկու բազուկները կատաղօրէն զարնելու...:

Ու նոյնպէս անվերջ են այն կարիքները, որոնց պէտք է հասնել անմիջական կերպով:

Մեր ցեղին կանգնուած կամ անկողնի վայրկեանի լրջութիւնը ըմբռնելէն կախուած է: Հայ հարուստը, գէթ այս անգամ յանուն ցեղին դարաւոր շարժարանքին և անստալտապագային, պէտք է բանայ իր սիրտը ու քսակը որ այսքան տառապանքներու առջև ժխտութեան կապերով պիտի կապած է:

Մէկ միջոցառում միայն Նիւ Եօրքի հայ հարուստները կրնան տալ իրենց ունեւն: Դանձաւոր է իրենց անկողնի ֆալիթներին կողմէն արդարականութիւն և արգելափակում փառանքելու: Չմերուկի թագաւոր Ստեփաննիւնը պէտք է մոտենան զոհարարութեան սեղանին և իրենց «կարմիր ժամուցը» տան ինչպէս ըսած է յայտնի գրողէտ Արփիարեանը:

Ալգան ու հայրենիքը վտանգի մէջ են և անոնց փրկութեան համար պէտք է զոհէ ամէն հայ իր բոլոր հնարաւոր միջոցներով: Մէկ միջոցառում, պատմութեան պահանջն է այս՝ ամերիկահայութեան:

Պրիմիտիւթ, 8 ապրիլ 1918.

Յ. Խ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Մ. ՉԵՐԱՋ ՄԱՐՍԷՅԼ ԵԿԱԾ

Բազմաւորութիւն մ'է Մարսէյի հայ գաղութին համար որ ազգային նշանաւոր երկու գործիչներին մեր մէջ ներկայութիւնը կը վայելենք այժմ:

Տ. Մ. Չոպանեան արդէն եկած էր Մարսէյ բանախօսութեան առթիւ: Տ. Մ. Չերաջ ալ այս օրեր եկաւ, ժամանակ մը հանդիստ անցընելու համար Մարսէյի մերմ կլիմային առկա որ իր նորոգ կազդուրուած առողջութեան աւելի նպաստաւոր կը լինի անշուշտ: Մենք շատ ուրախ եղանք որ մեր իւրաքանչեւ արեւելի առողջ և կորովի վիճակի մը մէջ տեսնենք վաղեմի բազմարդիւն և անուանի գործիչն ու գրագէտը որի գրչէն ու փորձառութեան խորհուրդներէն տակաւին երկար ժամանակ կարելի է օգտուիլ: Թիւրքիաբնակ Հայութեան կողմէն 1878ին յատկապէս Եւրոպա շրջանում Հայ Ազգային Պատուիրակութեան անդամներէն կենդանի մնացած միակ անձնաւորութիւնն է նա այժմ, որ քարտուղար թարգմանի պաշտօնով կը զբաղուէր այդ պատուիրակութեան մէջ: Ի հարկէ անոնք որ 22 տարի առաջ տեսան տակաւին երիտասարդ Տ. Մ. Չերաջը Մարսէյի մէջ երբ

Աշխարհագրական ընկերութեան հըրաւէրով եկաւ ֆրանսերէն բանախօսութիւն մ'ըրաւ Հայաստանի վիճակին վրայ Մարսէյ Մասիլիայի մէջ, որ այն ատեն կը կոչուէր Մարսէյ Բէն, այժմ զինք պիտի տեսնեն սպիտակահեր դարձած: Բայց իրեն հետ տեսակցութիւն մը ունենալէ յետոյ ուրախութեամբ պիտի տեսնեն միտն, գաղափար որ նա միշտ միեւնոյն երիտասարդը մնացած է իր զգացումներով և թէ տարիներ ծանրութիւնը չէ կրցած ճշիւ իր ազգային եւ առնչ ու խանդը, այլ անոնց վրայ բարդած է նաեւ երկար ժամանակեայ գործունէութեամբ ստացուելիք փորձառութեան առաւելութիւնները:

Ս. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հրատարակած ենք արդէն որ Տ. Արշակ Չոպանեան բանախօսելու համար Մարսէյ հրաւիրուած է Ազգային Միութեան տեղիս Մասնաճիւղի կողմէն:

Այժմ Մարսէյի ֆրանսական Աշխարհագրական Ընկերութեան (Société de Géographie) կողմէ եղած ծանուցումէ մը կը տեղեկանանք որ Տ. Չոպանեան առաջիկայ շաբաթ օր, մայիս 11, երեկոյեան ժամը ճիշդ 5ին պիտի բանախօսէ Մասիլիայի արտահան (Salons Massilia, rue de l'Arseнал, 1):

Աշխարհագրական Ընկերութիւնը իր հրաւիրատուի մէջ, որ այս օրեր ցրուած է օրնախագահ Lucien Estrin-ի (պատմական նախագահ Մարսէյի Առեւտրական սենեկին և Peninsular & Oriental չափանալային Ընկերութեան գործակալ Մարսէյի մէջ) և ընդհանուր քարտուղար Jacques Léotard-ի (խմբագիր Le Sémaphore օրաթիւթի խմբագրութիւնները կը կրէ յայտարարուած է որ L'Effort de la France et de ses Alliés գոմիգէին գործակցութեամբ, որ կը գտնուի Արտաքին գործերի նախարարութեան հովանաւորութեան տակ, Տ. Ա. Չոպանեան բանախօսութիւն (conférence) մը պիտի ընէ հետեւեալ նիւթին վրայ: Une Page de la Guerre. LA TRAGÉDIE ARMÉNIENNE. La femme arménienne: son héroïsme, son martyre: Բանախօսութեան յետոյ պիտի կարգացուին հայ բանաստեղծների գրքւածներ և պիտի ներկայացուին լուսաւորուած նկարաստուերներ (projections lumineuses):

Տ. Ա. Չոպանեան իրեն գրագէտ և իրեն հրապարակախօս հանրաժանօթ լինելով, ի հարկէ շատեր պիտի փափաքին ներկայ գտնուիլ իր բանախօսութեան: Անոնք որ հրաւիրատու չեն ստացած, կրնան դիմել Աշխարհագրական Ընկերութեան գրասենեակը (Rue Noailles, 5) այս

որեր երեկոյան ժամը 25-ն մինչև 6
և ստանալ իրենց համար հրաւիրա-
տան: Տիկիններն ու օրերդները կը
հրաւիրուին յատկապէս: Մուտքը
ձրի է. բայց ներս մտած ատեն, եթէ
հրաւիրատուն հարցնող լինի, պէտք
է ցոյց տալ: Մէկ հրաւիրատունը
ամբողջ ընտանիքի մը համար ըն-
դունելի է:

Իսկ Տ. Չօպանեանի հայերէն լեզ-
ով ընելիք լատինոսութիւնը մեր
ազգային վիճակի վրայ՝ կը լսենք թէ
յետաձգում է մայիս 19-ի կիրակի
երեկոյան ժամը 5ին, դարձեալ
Մատիւս սրահին մէջ:

ՆԱՄՍԿ ԱԼԺԵՐԻՆ

Օրան, 26 ապրիլ 1918

Առաջին անգամն է որ Օրանի և
շրջակայքի նորահաստատ հայ գա-
ղութը հայրենակցի մը թաղման հան-
դէսը կատարելու սուգն ունեցաւ:

Յարուածին թորոսեան կեսարացի,
ազգաւոր հայ մը, որ մօտաւորապէս
12 տարի է ի վեր կը գտնուէր Օրան,
կը տառապէր կործքի հիւանդու-
թեամբ: Վերջերս 25 օրի չափ Օրանի
Hôpital civil մէջ անկողնոյ ծառայիչ
յետոյ, իր հոգին աւանդեց ապրիլ
24-ի չորեքշաբթի օր:

Հետեւեալ օր յազարկաւորութիւնը
տեղի ունեցաւ խոռոչ բազմութեան
մը մասնակցութեամբ: Գերեզմանին
վրայ սրտայոյզ դամբանական մը խօ-
սեցաւ հայերէն լեզուով Տ. Սուրեն
Աղամեան որ Սիտի Պէլ Ապպէսէն
եկած էր: Թաղման արարողութիւնը
կատարեց հովիւ Լ. Պրիւնէ (Pasteur
L. Brunet) որ ֆրանսերէն լեզուով
դամբանական մը խօսեցաւ: Պատճէնը
կը գրէինք խմբագրութեանը, ինչդե-
ղիւրով որ հրատարակելու շնորհն
ընէք (1):

Ողբացեալ Յ. Թորոսեանի վրայ
մանրամաս տեղեկութիւն ստանալ
ուզողները կրնան դիմել այս հասցէին:

Monsieur Moutafian
Hôtel de France ORAN (Algérie):

Դամբանական խօսք Տ. Պրիւնէին
Արմին թորոսեանի
գերեզմանին վրայ
եղբարք իմ,

Տ. Արմին թորոսեան, որին այս րո-
պէս կը մատուցանենք մեր վերջին պար-
տականութիւններ, բողոքական եկեղեցիին
չափաւոր: Հայաստանէն եկած, մը-
կերտուած է հայ եկեղեցիին մէջ որ կը
կոչուի նաեւ լուսաւորչական:

Հանգուցեալը ոչ մի ազգական չունե-
նալով այս քաղաքի մէջ, իր քարեկամներ
ու կրօնակիցներ յանձն առեր են իր Թաղ-
ման յուղարկաւորութիւնը կարգադրելու
հոգը: Քանի որ հայ եկեղեցիի պաշտօ-
նեայ չկայ Օրանի մէջ, դիմեր են նախ
հռոմէական կաթոլիկ եկեղեցիի քանոնադր
մը, որ « հերձուածող ի մը Թաղման ա-
րարողութեան նախագահելու չուզելուն
համար, եկան իմ դուռն քաղաքը:

Իսկ ես, իմ բոլոր պաշտօնակիցներս

(1) Հովիւ Պրիւնէին խօսած դամբանա-
կանին հայերէն թարգմանութիւնը կը գը-
նենք այստեղ: ԽՄԲ.

պէս այսպիսի խնդիրներ մէջ երկու հե-
ղինակութիւն միայն կը ճանչնամ. խիղճս
եւ Յիսուս-Քրիստոս: Երկուքին ալ խոր-
հուրդ հարցնելէ յետոյ, տարակոյս չէր
մնար իմ տալիք պատասխանիս մասին:
Արդարեւ, Քրիստոս իր Աւետարանի
մէջ, մարդկային խղճի Թելադրութիւննե-
րին ալ համաձայն, մեզի կուտուցանէ Թէ
բոլոր մարդիկ եղբայրներ են եւ Թէ զի-
րենք իրարմէ բաժնող կարծիքներն ինչ որ
ալ լինին, պարտաւոր են իրարու հանդէպ
գործադրել եղբայրութեան եւ գթու-
թեան մեծ պարտականութիւնները:

Այդ սկզբունքներին հետեւելով է որ
ես ընդունեցի ինձի առաջարկուած պաշ-
տօնը: Մասնաւոր աւելի փութաբա-
նութեամբ ընդունեցի անոր համար որ
այդ ինձի առիթ մը կընձայէր իմ հա-
մարձանքս յայտնելու ան սաստիկ տա-
ռապեալ ժողովուրդին որին կը պատկա-
նէր հանգուցեալը: Արդարեւ, ո՛վ չգի-
տեր այն սոսկալի Թշուառութիւնները
որոնց տխուր զոհն եղած է Հայ ժողո-
վուրդը դարերէ ի վեր: Թիւրքերը անոր
տիրողներ, կամ աւելի ճիշդ բառով ըսնք՝
անոր բռնաւորները դարձած, ամենա-
վայրագ կերպով հալածած են միշտ, պար-
բերաբար եւ կանոնաւոր կերպով մը
անոնց Թիւրք պակսեցուցած են սոսկալի
կոտորածներով որոնց պատմութիւնը ցա-
սում է եւ գթութենէ դողաբար ըստմնե-
ցուցած է ամէն արդարասէր եւ բարե-
սիրտ մարդերը: Այդ հալածանքներ, աւա-
ղ, կը տեսնէր դեռ եւ պիտի կրնան
վերջանալ միայն Դաշնակց ազգերի յաղ-
թութեամբ որոնց միակ նպատակն է
վերջ մը տալ իրենց հալածակողմերի
բարբարոսութեան եւ ամբողջ աշխարհին
մէջ ապահովել իրաւունքի վերջնական
յաղթանակը Ոյժին վրայ:

Տայ Աստուած, որ իր ամենակարող մի-
ջամտութեամբ շուտով հասնի այն օրը
որ բոլոր հարստահարուած փոքրիկ ժո-
ղովուրդները, որոնց առաջին շարքին մէջ
կը գտնուի Հայ ժողովուրդը, ազատուին
այն գարշելի լուծէն որը իրենց վրայ կը
ծանրացնեն զիջատիչ բազմեր եւ այդ-
ատեն իրենց առջեւ քաջութեամբ պիտի
տեսնեն նոր դարագլուխ մը, դարա-
գլուխ խաղաղութեան եւ ազատութեան:
Ինձի ըսին Թէ մեր եղբայրը Հայաս-
տանի մէջ Թուրք է մի քանի ազգական-
ներ, մասնաւորապէս իր Երուսէլի մայրը,
որի մասին անորոշ լուրեր միայն ունէր
պատերազմի սկիզբէն ի վեր: Ներկայ
հանգամանքներին հետեւանալով, իր մայ-
րը քնակաւորապէս չափի իմանայ իրեն
պատահած մեծ դժբաղդութիւնը եւ
պատերազմին վերջանալէն յետոյ միայն,
Եթէ Աստուած անոր կեանքը երկարէ
մինչեւ այդ ատեն, պիտի գիտնայ իր
գաւակի մեռած լինելը, իր ամենասիրե-
լի գաւակին, որը, իսկապէս ամէն մայրեր,
ինք եւս պիտի փափաքէր իր հոգածու-
թեամբ եւ գուրգուրանքով դարմանել
եւ երջանիկ պիտի համարէր զինք եթէ
կարենար անոր վերջին խօսքերը լսել:

Ես համոզուած եմ Թէ Տ. Թորոսեանին
մինչեւ հոս իր վերջին քնակաւորանք յո-
ղարկաւոր եկողներին ամէնքն ալ ինձի կը
ձայնակցին եղբայրական եւ քրիստոնէա-
կան համակրանքի յարգանք մը ուղղելու
անոր ցաւազին մօր, իրմէ մեզ քաժնող
այս հանգին հեռաւորութենէն: Անշուշտ
իր սրտին պիտի ազդէ այս: Արդարեւ,
ես կը կարծեմ Թէ չեմ սխալիլ եմ թա-
ղելով, որ երբ ապագային մէջ տխուր
լուրը իրեն հասնի, իրեն համար միշտ
Թարանք մը պիտի լինի երբ իմանայ Թէ
քրիստոնէական ոգով դամբանական մը
խօսուած է իր գաւակի դաւադրին վրայ:
Թէ Յիսուս փրկիչի գեղեցիկ անունը, որ
հաւատարապէս բոլոր քրիստոնէայ եկեղե-
ցիներին համար պաշտելի է, յիշուած է
անոր գերեզմանի վրայ: Թէ քրիստոնէայ

սիրտը իրեն վշտակից եղած եւ ջերմե-
ւանդ մաղթանքներ քնած են Աստուծոյ
որ գերագոյն միջնարումները պարգեւէ
իր մօր: Կը յուսամ, Տիւրքներ, Թէ դուք
որ հանգուցեալին բարեկամներն էիք, մեր
այս համակրական ցոյցը կը հաղորդէք իր
դժբաղդ մօր:

Գալով ձեզ, եղբարք իմ, որ հաւաք-
ւած էք Ռոս այս գերեզմանի շուրջ, մենք
ալ ասկէ առնելիք մեր քարձը դասերը
պէտք է ըմբռնենք: Յիշենք Թէ, ինչպէս
Սաղմոսեղոսը կը կրէր, մենք «նժդեմ եւ
անցորդ ենք այս երկրի վրայ»: Մենք
կանցնիք միայն եւ արագօրէն կանցնիք
այս աշխարհէն ու մեր երկրային ուղեւո-
րութեան վերջը պէտք է ներկայանանք
Աստուծոյ առջեւ հաշիւ տալու համար
մեր կեանքի մասին: Ուրեմն այս աշ-
խարհի վրայ Աստուծոյ հետ քալելը, այս
ինքն անոր կամքը հաւատարմութեամբ
կատարելով: Չանանք սակրի, ոչ Թէ մեզի
համար, այլ իրեն համար: Եւ այդ ժա-
մանակ Թէպէտ «անցորդ եւ նժդեմ
երկրի վրայ», մենք պատեղեն իսկ կը
դառնանք, Առաքեալին խօսքով, երկնա-
քաղաքացիներ, իբրեւ արդէն մտած այն
«երկնային քաղաք» մէջ, որի «հարաւա-
րապետն ու հիմնադիրն է Աստուած» եւ
որի տեւողութիւնը յաւիտեական է եւ
նոյն իսկ այս աշխարհէն կը սկսի վայելի,
որոշ չափով մը, այդ գեղեցիկ անունին
հետ կապուած շնորհները: Երանի՜ Թէ
մենք կարենանք ինչ անոնց կարգին մէջ
որոնք, երկրի վրայ, Յշմարտութեան, սիրոյ
եւ արդարութեան մէջ Տիրոջ ծառայած
լինելէ յետոյ, կեանքի փառապալար պիտի
ընդունին եւ որոնց պիտի ըսէ Տէրը վեր-
ջին օրը. «Եկա՛յք, օրհնեալք Հօր իմոյ,
ժառանգեցէք գարբայութիւնն որ պատ-
րաստեալ է ձեզի սկզբանէ աշխարհի»:
Ամէն:

L. Brunet
Pasteur de l'Eglise Réformée Evangélique
d'ORAN (Algérie)

«ՓԱՐՍԻ» ԺՈՂՈՎՈՐԻՆԸ

Այս տարի Պոստոնի մէջ հրատա-
րակուի սկսած Տարուս շարաթա-
թիւրի մարտ 14-ի թուին մէջ, որ
գրէթէ ամբողջովին նախարարած է
վարդանանց յիշատակին, Տօղդ. Յ.
Թիւրքեանի գրած է հետեւեալ շատ
հետաքրքրական յօդուածը հին Պար-
սիկներին և իրենց այժմեան մնա-
ցորդներին վրայ: Ինչպէս յայտնի է,
Տօղդը. Թիւրքեանի խան ոչ միայն
քաջ հայազէտ մ'է, այլ և հմուտ է
թէ՛ նոր պարսկերէնին և թէ՛ հին
պարսկերէն (պահլաւ) լեզուին:

«Փարսի» ընդհանուր անուամբ հան-
ցուած են հին պարսկերէնէն մասէտա-
կանութիւն չընդունող մասը, որը այսօր
հազիւ 100,000 չափ՝ կը հաշուուին:
80,000 Հնդկաստան (Պոմպայ), 20,000
չափ ալ Պարսկաստան (Քերման և Եզդ):
Մահմեդական պարսիկները ստանց եկե-
պր» անունը կուտան (Վարր, Վատր), որ
կը կարծուի Թէ Թուրքին «կեանք»ն է:
բայց թէ ինչ է և ուստի՝ այս յորջորջումը,
ստույգ աղբիւր մը չկայ: Իրենք Փարսի-
ներն իսկ ըսած են Թէ «պարսկեան» (hon-
nête) կը նշանակէ և նախադասական բան
մը չունենէր ի սկզբանէ, բայց Թէ երթալով
մահմեդականաց բերին մէջ անարգական
մակդիր մը դարձաւ:

Պատմութեան շատ նշանաւոր զէպե-
րէն մին է որ այն տիեզերաստան պետու-
թիւնը, Սասանեանը, որ Արտաշէրի՛ Եւ-
պուհի՛ Ուրմիլի՛ Անուշիրուանի՛ և այլոց
օրով ընդհանուր Արեւելքը գրեթէ ընդ

իշխանութեամբ ունէր, այսօր անդամ-
կորստեամբ անհետացած և անուանական
իշխանութիւն մը մնացած ըլլալ և ան ալ
քաջար թիւրք և ոչ պարսիկ: Եւ այն դե-
նը (Չրադաշտական) որ ի ծագաց ի ծագս
աշխարհի հոյակապ տաճարներով՝ ստորու-
շաններով բարձրագոյն կը պանծոր,
այսօր նոյն այն բնագաւառին, Պարսկա-
ստանի մէջ, զանազան վայրեր, ի գոյս, ի
թաքուստ թշուառ գոյութիւն մը կը պահ-
պանէ ընդ քարէ և ի գործ:

Այս այն դէնն է որ մօզք Հայաստան
մուծանել և հաստատել կը փորձէին և
գոր Դենշապուհ և Միհրնիսիս հայ կղե-
ւին և նախարարին՝ Կատակէն ընդունելու:
Այս այն դէնն է որոյ յատկապէս իրենց
կատեցաւ, նշանակեալ Աւարայրի անձառ-
նալի ճակատամարտին մէջ, և Հայաս-
տանը փրկուեցաւ ապագայ միաւրիւմա-
նութենէն որ անլրելի հետեւեալ պիտի
լինէր անուշահ, եթէ Չրադաշտը հոյ
գտնէր Հայաստանի մէջ:

Սահակին Աստուածը, որ Սահակին ձե-
ռամբ դպրութիւն, որով և հաւաքական
գոյութիւն պարգեւած էր Հայ ազգին,
անոր թոռներ, Վարդանի ձեռամբ ալ
պահպանած էր զայն բնաջնջումէ: Սահ-
հոս է Վարդանանց պատերազմին պատ-
մական աշտպին մեծ նշանակութիւնը:
Հազար քանի մը վկայի արիւն հազիւ հո-
սեցաւ հոս, մինչ մեր դժբախտ օրերուն՝
անոր հարկաւորապատիկները տեսնեմք՝ ող-
բացինք և դեռ ևս պիտի ողբանք, ո՛վ
գիտէ: Պատերազմը ըստ լեքեան մեծ
զէպքերուն կարգը անցած չէ, այո, և
իրենք պարսիկներն ալ և օտար պատմիչք
ալ կը լսեն յիշատակել. բայց մեզ համար
մեծ և շատ մեծ եղաւ արդիւնքը զի երկ-
րորդ ազատագրութիւնը եղաւ Հայոց ազ-
գին: Մինչ այն նոյն խորհու՝ աշտպին և
գերիշխան պարսիկը թալիֆ Օմարին սու-
րին տակ, Համասանի մօտերը, Նեկա-
վէտի նշանաւոր ճակատամարտին մէջ,
վերջին շունչը փչեց, անապատի բոկոտ-
ներուն ձգելով զանձ, փառք, ճոխութիւն,
չքեղութիւն, ամէն ինչ: Այս իսկ կրօնքին
կրցան պահպանել ու Պարսկաստան տա-
րով միահաղոյն դարձաւ Մահմեդի նո-
րաբարոյ կրօնքին:

Եղծան ատուշաններ, այրեցան գիր-
քեր, քանդեցան ապականեցան հնութիւն-
ներ, խառնակեցաւ լեզուն, շրջեցան բար-
քեր, փառապանք ազնուականութիւնը խո-
րամուս և սրաթաքայց, ամէն ինչ վեր ի
վայր, ցիր ու ցան, թո՛հ և բո՛հ: Այս ե-
ղաւ վախճանը այն Յազկերտին որ կը
խցճար, կ'արգահատէր Հայերու վրայ իր-
ք և ի դէմ Հարամանույ Հարեալ: Ահագին
դաս պատմութեան:

Ահա նոյն ազգին թագորդները և հին
դէնը պահպանողներին որ Փարսի եկէպր
կը կոչուին այսօր:

Ի սկզբան հալածանքը մոլեռանդ ա-
րարներու կողմէն էր, որ մերկի՝ անօթի՝
վայրենի, յարձակեցան ներքացած և ճոխ
պարսիկ աշխարհին վրայ, աւար, ապուր,
կապուտ, կողոպուտ, լարդ, կոտոր, ամէն
ինչ որ դուռ վայրենութիւնը և նորահա-
ւատ մոլեռանդութիւնը կրնար ազդել, ի
զորմ դրուեցաւ: Ուրիշ ճար չէր մնացած
պարսիկներուն. կամ նոր կրօնքը ընդու-
նիլ կամ կողոպուտիլ, մերկանալ և կամ
մեռնիլ: Այսպէս ալ եղաւ: Մէկ կողմէն
սկսան սպառիլ, միւս կողմէն աղքատանալ,
ցրուիլ, թաքնիլ, փախչիլ:

Մէկ ամիս, մէկ տարի չաւեր այս հա-
լածանքը, այլ դարեր. և թէ և ժամանա-
կը փոխուած է և շատ բարեշրջութիւններ
տեղի ունեցած, բայց կրնայ ըստիլ որ
նորէն նոյն ողին է տիրողը և նոյն
հալածանքը և անարգանքն է որ կը շարու-
նակուի, այս անգամ ալ, ոչ թէ արարեւ-
բուն՝ ալ նոյն իսկ իրենց իսլամացած
ազգակցայ կողմանէ:

Այս հարածանքներուն երեսն մէկ փոքր մաս մը Պարսկաստանէն Հնդկաստան անցած է և հոն Պոմպայ, Կիւնէ-րաթ նահանգին մէջ ապաստան փնտռած: Տեղւոյն մահաբաժան մարդասիրարար ընդունած և տեղի տուած է ասոնց, միակ պայմանաւ որ իրենց լեզուն չպիտի խօսին՝ այլ տեղականը՝ Հնդկականը: Աստի է որ Հնդկաստանի փարսիները պարսկերէն լեզուն մոռցան և կիւնէրաթ կը խօսին:

Ասոնց նայելով ուրիշներ ալ ալ և ալ ժամանակներ հետեւած են ասոնց և կամաց կամաց փոքր համայնք մը կազմած: Եւ որովհետեւ անձնաս, գործունեայ, ուշիմ և պարկեշտ էին, հետզհետէ յառաջ գնացին և սիրալիր վարմունքներու հանդիպեցան, և երթալով հարստացան:

Անգլիական մեծ ընկերութեան ժամանակ շատ աչքի ինկան և քաջալեր զբաղան և անգլիացոց մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցին. այնպէս որ այսօր ալ Հնդկաստանի մէջ ամէնէն աւելի վստահելի և յարգելի ժողովուրդն է յաշա անգլիացոց:

Նոյն իսկ անգլիական բարձրագոյն մէջ իբրև Հնդկաստանի ներկայացուցիչ բազմող պատգամաւորը փարսի մը եղած է և է իսկ, կարծեմ:

Որչափ հարուստ՝ այնչափ ալ բարեգործ են փարսիները և իրենց նուէրները և բարեգործութիւնները միշտ իշխանավայել առատութեամբ եղած են, զի «առատ» ութիւնը առաքինութեանց առաջին կարգը ամբարձած է կրօնքէն: Եւրոպ, մեծակառուց, հոյակապ դպրոցներ՝ որբանոցներ՝ անկերանոցներ՝ ապաստանարաններ, ևն. կանգնած և ընծայած են Հնդկի ժողովուրդին անխորտակ: Ունին իրենց ամէն կարգի դպրոցները ուր կը մշակուի, տեղական լեզուի հետ, պարսկերէնը մեծաւ խնամով: Ունին մեծ ակադեմիա մը յատկապէս հին պարսկերէնին և հին մատենագրութեան սահմաններ՝ որուն հետ ես ալ պահ մը յաւաքեալութեան մտած էի Հայ և Պահլաւ լեզուաց համեմատական բանասիրութեան առթիւ և կ'առաջարկէի հայ լեզուին համար մասնաւոր ամբիոն մը Պոմպայ, ինչպէս կար եւրոպական Նշանաւոր կեդրոններու մէջ, այլ դժբախտաբար իմ յաճախակի տեղափոխութեամբ և Հնդկական կանառին վաղահաս մահաւորը շարունակութիւն չառաւ ձեռնարկը:

Ասոնց մէջ կան երեսիլի գիտուններ, նշանաւոր հեղինակներ, եւրոպական իմաստով և ըմբռնմամբ, որք հաւատար յարգանք և հեղինակութիւն կը վայելին:

(Շարունակելի)

Տ Ե Ղ Ա Վ Ա Ն

Հանդուցեալ Գ. Յովնանեանի խառնութիւն մէջ գտնուած գոյքերը և այլն աճուրդով ծախու և կը հանուին շարժ օր, մայիս 11, ժամը 3ին, տեղական իշխանութեան կողմէն:

Ռ Ո Ւ Ս Ի Ս

Պրանթալ գրագէտ և ընկերավարական Մակգրիմ Կորքի բերանն եղող «Նո. վայա ժիզն» թերթին մէջ ահաբեկի գոյներով նկարագրութիւն մը հրատարակուած է Ռուսիաի արդի վիճակին վրայ: Անկէ կը քաղենք հետեւեալ մասը.

«Հրէշային բաներ կը պատմուին փոքր Սիւրաբն վերադարձող ուսուցիչներին վրայ կերելի թէ ատանք յարկմէն շատ մը գերի կ'ընեն բերքը

են իրենց հետ. Թէոֆիլի մէջ գե. լինելի վաճառանոց մը հաստատուել է ուր գերիներ կը ծախուին 100էն 150 ռուբլի, մինչև իսկ 30 կամ 25 ռուբլի: Յեղափոխական բանակի զօրքերը հրապարակաւ գերիներին առատութիւն կընեն ինչպէս կը նէին ազարակատէրերը Տիկին Պիշըր Սոփի ժամանակ:

Սեպտեմբրի մէջ քաղաքապահ զօրքը քաղքենիներին (պուրժուա) գէմ վերջնական կռուին ձեռնարկելու է. որոշել է պարզապէս կոտորել իրեն մօտիկ գտնուած բոլոր քաղքենիները և որոշելն ու գործադրելը մէկ ըրեր է: Ամէնէն առաջ կոտորել են Սեպտեմբրի ամէնէն աւելի քաղքենիական երկու փողոցներին բնակիչները, շնայելով տեղական խորհուրդի (սովետ) գիմադրութեան: Միևնոյն գործողութիւնը կատարուել է Սիմֆերէպոլի մէջ. անկէ յետոյ ալ կարգը եկեր է Եւպատորիան:

— Պէրլինէն Սիւրաբն հասած լուրեր կիմացնեն որ Գերմանները մայիս 3ին Սեպտեմբրի մօտ են առանց կռուի:

ԱՆԳԼԻԱՅԻՆԵՐԸ ՄԻՋԱՊԵՏՔԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն մայիս 1ին հաղորդած են հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը. «Մեր զօրքեր, շատ մը թեւերի բաժնուած որոնց կազմակերպութեան համար հարկ եղաւ խնամքով և երկար պատրաստութիւն մը, յառաջացան դէպի Պապատի հիւսիսակողմը, Բիթրաի և Բէրքուքի գծով դէպի Մուսուլ տանող զլիաւոր ճանապարհին վրայ:

Ապրիլ 27ին Բիթրան առինք և 40 գերի ինկաւ մեր ձեռքը: Թիւրքերը, որոնք մեր յարձակման չէին սպասած, արագօրէն քաշուած էին դէպի Բէրքուք: Բայց մեր հեծելազօրքը յանկարծակի բերաւ թշնամի զօրաբանակին մէկ թեւ և անմիջապէս կրակ ընելով անոր վրայ, 100էն աւելի մարդ սպաննեց և 538 գերի բռնեց. ատոնցմէ զատ՝ մեծ քանակութեամբ ռազմավթերք ձեռք անցուց:

Ապրիլ 28ին, մեր հեծելազօրքը բռնի անցաւ Ազատի անցքէն, Գուգ-Խուրմաղլիի հարաւարկման մէկ լէտին վրայ, և նոյն օր մեր զօրքերը մեծ մասը հասաւ Ազատի եզերքը:

Ապրիլ 29ին, առատ կանուխ, մեր հեծելազօրքը յաջողեցաւ տեղաւորուիլ թշնամիին Դանք գետի հետ հաղորդակցութեան գիծերին ալ ու ձախ կողմերին վրայ. և քիչ յետոյ, մեր հետեւազօրքը յառաջանալով Դուգ-Խուրմաղլի քաղաքին վրայ, տիրեց անոր, ուր 300 գերի և 5 թնդանթ ինկան մեր ձեռքը: Ուրիշ թնդանթ մ'ալ և փոխադրականքեր որոնք թշնամին կը փախչուէր զարտուղի ճանապարհով մը, ինկան մեր ձեռքը:

Ապրիլ 30ին, թշնամին հալածող մեր զօրքեր յառաջացան մինչև

Դանք գետակը: Լիւնային 12 ուրիշ թնդանթներ ալ գրաւեցինք: Երեկ մեր ձեռք անցած գերիների թիւը 1.800ի հասաւ:»

ԱՆԳԼԻԱՅԻՆԵՐԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն մայիս 4ին հեռագրուած է հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը.

«Մայիս 2ի ամբողջ օրը կռիւը շարունակուեցաւ Յորդանանի արևելակողմը և Սալթի հարաւարկեալ կողմը:

Թշնամի ոյժերն որոնք ճիւղաւորուեցան իր գետակն անցեր էին և Լա Սալթ գիւղը բռնող մեր զօրքերի դէմ կը յառաջանային, յետ մղուեցան:

Մեր սաւառակները ուժեղեցան և միջրայէօզներով յարձակեցան այն զօրքերի և շոգեկառքերի վրայ ուրոնք կը գտնուէին Հիճազի երկու թուղիին վրայ և Ամանի շրջակայն. ըր ու Լա Սալթի հարաւակողմը վատիսիւրի վրայ: Մեր սաւառակներէն երկուքը չվերադարձան:

Թշնամին, մեծ թուով օգնական զօրքեր իրեն հասնելէ յետոյ, մայիս 2ի գիշերը և 3ի առաւօտը վերանորոգեց իր յարձակումներ Լա Սալթի դէմ, հիւսիսէն և հիւսիսային արևելքէն: Ամէն անգամին ալ այդ յարձակումներ յետ մղուեցան, ծանր կորուստներ պատճառելով թշնամին: 314 գերիներ մեր ձեռքն ինկան:»

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գերման օրաթերթերը որոնք քէմէլ լիւրն Գերմանների ձեռքն անցնիլը ներբողներով հրատարակած և յայտարարած էին թէ Ֆլաման դաշտի բանակին իրենց ձեռքն անցած է ալ, կը տեսնեն այժմ որ դարձեալ սխալած են եղեր իրենց հաշիւների մէջ: Սիքսթ ֆոն Արնիմի հրամանատարութեան տակ գտնուող զօրքերը, որոնց թիւը առ նուազն 80.000ի կը հասնէր, Լոթրը գիւղին առջև ֆրանսական զօրքերի կորովի հակադարձակման ենթարկուեցան և ստիպուեցան այդ գիւղն անգամ թողուլ հեռանալ մինչպէս կերակներն քէմէլէն յետոյ միւս լեռների շարքն ալ գրաւել և յառաջանալ:

Գրէթէ ամէն գիծերի վրայ թշնամին սոսկալի կորուստների ենթարկուած լինելով, իր յարձակողական յառաջխաղացումը կանգ առած է այժմ և ստիպուած է իր կորուստները դարձանելու աշխատիլ, օգնութեան նոր միջոցների ակնկալելով: Առայժմ մանր մունր կռիւներ կը պատահին որոնց մէջ ֆրանսացիներն ու Անգլիացիները յաղթող կը հան. զիսանան հակադարձակումները դուրս ելուիլ և գերի ու աւար ձեռք անցնելով: Զրոյցներ կը չրջին նաեւ որ թշնամին, Ս. Պապին և այլ միջոցներով որչափ որ կրնայ իրեն նպաստաւոր խաղաղութեան մը առաջարկներ կուզէ ընել յաղթանակի իրա-

ւունքներ իրեն վերապահելով որովհետեւ կը տեսնէ որ քանի որ զօրքը կերկարաձգուի այնքան աւելի յառաջատական կը դառնայ Գերմանիայի կացութիւնը, վերջնական յաղթութիւն մը ձեռք բերել յաջողուի իր բոլոր ջանքերին ու երազներին հակառակ:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

LA VOIX DE L'ARMÉNIE

Այս տարի լուսնար 1էն սկսած է հրատարակուիլ La Voix de l'Arménie (Հայն Հայաստանի) ամսուով ֆրանսերէն կիսամետայ հանդէս մը Փարիզի մէջ, նախածեղութեամբ Հայ Ազգային Պատուիրակութեան եւ հովանաւորութեամբ ֆրանսացի խումբ մը մեծամուն հայաստանցի:

Հայ ժողովրդի պահանջներն օրկան լինելու սահմանուած այս հանդէսը պէտք է ոչ միայն կարգաւ հետաքրքրութեամբ, այլ եւ կարգաւ ֆրանսագէտ եւրոպացիներին, նուիրելով անոնց մէկ մէկ օրինակ եւ այսպէս աջակցելով բոլորականութիւնը:

Բաժնորդագինն է ֆրանսայի համար տարեկան 12 ֆր., արտասահմանի համար 15 ֆր.: Հասցէն Direction de «La Voix de l'Arménie».

30, rue Jacob, PARIS (6e)

ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

Կիսամետայ հանդէս: Կը հրատարակուի ամէն ամսու մէկին եւ 14ին, խմբագրապետ՝ Ա. Չօպանեան: Բաժնորդագինն է ամէն երկրի համար, տարեկան 20 ֆրանք, վերամետայ 12 ֆր.: Դրամ, նամակ եւ գրութիւններ զրկել հիմնադիր-անօրէնին այս հասցէով. Dr. Léon Hampartoumian, D. D. S.

16, Bould. St. Denis. PARIS

ՍԲԵՆԻՆԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՄԷՋ

Շնորհակալութեամբ կը յայտնենք թէ մեր վաղեմի բարեկամ Տիար Գարեգին Մանուկեան վանքի, որ հաստատուած է Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների Զլի քաղաքը, Արմէնիայի տարածմանը օժանդակելու համար յանձն առած է անոր գործակալութիւնը: Ուստի իր մօտակայքը գտնուողներէն Արմէնիայի բաժնորդագրուիլ ուզող մեր հայրենակիցները դիւրութեան համար կրնան դիմել իրեն. ինչպէս նաեւ անոնք որք փորձուցաւ հրատարակած գրքերէն ինքնուստ-նալ՝ Մարտիկի մէջ ծախուած գրքերով: Իր հասցէն է K. Manoukian, 17 Blossom street, Chelsea, Mass. (U.S.America):

SETH. J.M. MESROVP. History of the Armenians in India (from the earliest times of the present day) 5 fr (5. 50)

ՏՆՈՒՆ — ՊԵՐՏԵՐ

Տ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Մ ԱՐՄԷՆԻԱ

Հայերէն Ֆրանսացի Մ. Փարթուպեանի Le Gérant: François CARRIERE.

Marseille. — Imprimerie du Midi